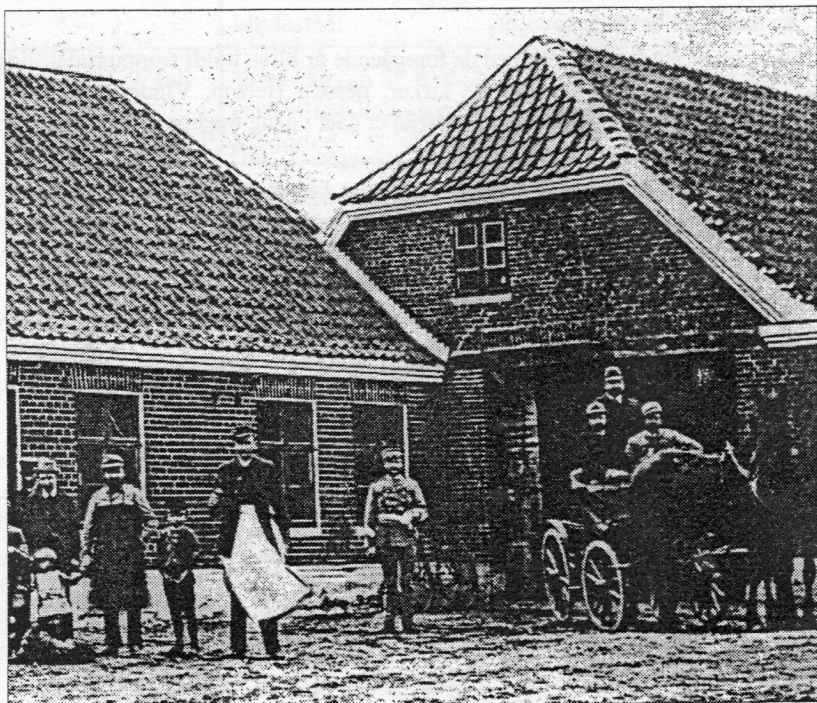

Vinderup

Egnshistoriske Forening

Arkiv Nyt April 1997

Vinderup Kro sommeren 1892.

Egnshistorisk Arkiv,
Vinjes Torv, Nørgårdsvej 1a
7830 Vinderup
Tlf. 97 44 29 98

Åbningstider:
Tirsdag 15.00 - 17.00
Onsdag 15.00 - 17.00
Torsdag 9.00 - 17.00

Til medlemmerne.

Vi har nu lige holdt vor generalforsamling der forløb stille og fredeligt. På et punkt blev der dog en ændring idet Mads Bøge ikke lod sig genopstille på grund af arbejdspress fra de mange gøremål som han altid har været engageret i. Vi vil herfra gerne sige dig **tak** for det arbejde du har gjort for arkivet. Vi ved, at du stadig i det omfang du får tid vil hjælpe os på forskellig vis.

Her skal der også lyde et velkommen til vort nye medlem af betyrelsen Christian Vestergaard. Vi håber at du må befinde dig godt imellem os og glæder os til samarbejdet.

Jeg vil også rette en tak til vore mange medlemmer som har taget godt imod vores udsendte girokort til indbetaling af kontingent for 1997.

Der blev d. 1.april holdt konstituerende bestyrelsmøde, sammensætningen af næste års bestyrelse og udvalg kan ses på sidste side.

Kommende arrangementer.

På Arkivet vil der i lighed med de foregående år blive holdt sommerudstilling; i år om kommunens sidste tre kirker, nemlig Herrup, Vinderup og Sahl. Repræsentanter fra de tre menighedsråd er gået i gang med opgaven; vi glæder os til at se resultatet.

Dermed er vi kommet igennem kommunens kirker og vil næste år tage fat på et nyt emne. Det kunne måske blive til en serie om de store gårde, der har eksisteret i sognene i og omkring Vinderup. f.eks. Landting, Handbjerg Hovgård, Stubbergård, Rydhave, Vinderupgård osv.

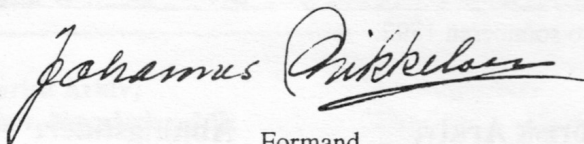
Som sagt er det endnu ikke fastlagt, Arkivudvalget er meget modtagelig for ideer til kommende udstillinger.

Der er også overvejelser i gang om en kommende legetøjsudstilling, dermed vil der også være noget for de yngste at se på.

Vi håber også at medlemmer såvel som ikke-medlemmer vil slutte godt op om de ting vi arrangerer i sommerens løb. Det er vort håb, at også turister på egnen må blive bekendt med disse ting.

Jeg vil slutte med at ønske alle medlemmer en god sommer og håber at vi jævnligt mødes.

Sevel i Marts 1997.

Formand

Møder, arrangementer, ture m.m.

Onsdag d. 14. Maj kl. 19:30	Udflugt til Frederiks Kirke og Kartoffeltyskermuseet. Kaffen køber vi i Grønhøj Kro hvor værten har lovet at ville fortælle af egnens historie. Mødested: Aftales senere. Buskørsel.
Onsdag d. 21. Maj Kl. 19:30	Aftentur til Jægerhytten. Turleder: Jens Peter Hedegård Mødested: P-pladsen Hjerl Hede. Medbring kaffen.
Onsdag d. 18. Juni	Naturvandring i og ved Herrup samt besøg i kirken. Gunnar Mundbjerg og Gunnar Hallum viser rundt. Mødested: Medbring kaffen.
Onsdag d. 9. Juli	Vandring om St. Ryde Mølle med Harald Holm og gården Jedskov - med Mary Laursen og Mads Bøge. Mødested: Medbring kaffen.
Onsdag d. 23. Juli kl. 19:30	Sommermøde i Herrup ved Gunnar Mundbjerg. Mødested: Medbring kaffen.
Onsdag d. 6. August kl. 19.30	Aftentur til Hjerl Hede. Kirsten Linde viser rundt og fortæller. Vi mødes på P-pladsen. Medbring kaffe.
Lørdag d. 7. September kl. 14.00	Rundvisning i Vinderup Kirke og derefter drikker vi den medbragte kaffe i Arkivet. Mødested: P-pladsen ved kirken.

Særtryk af artikler fra Arkiv Nyt.

På generalforsamling blev der udtrykt ønske om, at skriften her i Arkiv Nyt blev noget større. Ligeledes blev der efterlyst at artiklerne havde en udformning der gjorde det nemt at samle dem i f.eks. et ringbind.

Jeg skal gerne medgive, at bogstavstørrelsen ikke er venlig for folk med svage øjne. Det er dog på den anden side samme størrelse som aviserne anvender.

For at imødekomme ønskerne vil jeg gerne til interesserede lave et særtryk af de artikler der har interesse. Særtrykkene vil blive lavet i A4-format og med bogstaverne ca. 1½ gange så store som her i bladet.

Har det interesse skal I bare give Jette besked om hvilke artikler I gerne vil have.
Kurt.

Forsidebilledet.

Mange vil sikkert genkende forsidebilledet som et udsnit af et billed fra bl.a. Vinderupbogen fra 1965.

Arkivet har for nylig fra Arne Lind, Roskilde, der er ved at skrive en artikel om Gendarmeriets historie, modtaget flere oplysninger. Han skriver:

“Udsnit af billede fra Vinderup Kro først i 1890-erne. Fra venstre er det skomager Jensen, senere brygger med sønnen Thomas Damsgaard (og datteren Marie. Red.) opkaldt efter morfar vinterlærer Tomas Damsgaard. Manden med forklædet er slagter Vestergaard. I den her forbindelse er manden i midten af billedet interessant, det er gendarm Frederiksen og foran etablisementets rejsestald en ikke nærmere identificeret kørende ekvipage med tre herrer (ifølge Vinderupbogen fra 1965 bl.a. inspektør Bache-Hansen, Rydhave. Red.).

Gendarmen er identisk med ubereden gendarm 270 Jens Frederiksen, der forfremmedes til korporal og siden sergent. Frederiksen var velanskreven og

modtager et gratiale på 150 kr fra Hjerm-Ginding herreders politikasse. Den 9. April 1890 søgte Frederiksen om orlov til Ribe for at indgå ægteskab med pigen Mette Cathrine Sørensen, datter af husmand S.H. Sørensen Ribemark. Ægteskabet velsignedes med en søn året efter og 11. Juli 1892 endnu en søn, der dog allerede afgik ved døden d. 26. Juli. To dage efter døde Frederiksens hustru også.

På billedet anes Frederiksens ærmesparrer, sergenternes værdighedstegn. Dateringen af billedet er antagelig sommerhalvåret 1892, da stationen i Vinderup flyttedes til Gimsing ved Struer 3. November 1892.

Gendarm Frederiksen i 1892

Billedet er i dobbelt forstand en sjældenhed. Bemærk cyklen bag gendarmsergent Frederiksen. Det kan med sikkerhed siges, han ikke har noget med cyklen at gøre. Korpset var i hele sit væsen så reaktionært, at man ikke kunne drømme om at effektivisere ved at tage dette revolutionerende befordringsapparat i brug inden for korpset. Cyklen fik netop i 1892 sin udbredelse i hele landsdelen, men var stadig så dyr, at den kostede en hel årsløn.

Med venlig hilsen Arne Lind.”

Handbjerg kirkebog.

Arne Christensen, Handbjerg, fortæller:

De gamle kirkebøger for Handbjerg Sogn byder på mange interessante historiske oplysninger, - ikke mindst takket være præsten, Hr. Jens Møllers mange fyldige optegnelser.

Her er nogle af Hr. Jens Møllers notater i anledningen af, at han - foruden at være præst for Ejning, nu også fik til opgave at være præst for det gamle Handbjerg pastorat.

Der gives her et tydeligt indtryk af præstens store glæde, men også af den store ærbødighed og tak til Gud, fordi også dette embede nu blev ham tillagt.

Hr. Jens Møller skriver:

Anno 1735.

Fredagen d. 5te Augusti var Biskoppen Mag. Ancherson af Ribe i Handberg Kirke at visitere, da Jeg samme Dag prædikede der. (NB Det gav Gud ske Ære Anledning til, at jeg siden fik Handberg Kald.)

Onsdagen efter Maanedes Bededag, baade her og i Handberg, som var dend sidste Tieniste Jeg forrettede for Hr. Thomas Nyeboe, (Præsten i Handbjerg) der paa dagen næst efter ved sin Salig død blev bortkaldet i sin Alders 69de Aar, da Jeg i 23 Uger havde pagtet Embedet for ham.

Dom 20 p. Trinitat. Efter prædiken 76 Communicanter (Altergæster). NB. Samme dag, som Jeg kom ud af Kirchen laa her Brevf til mig fra Hr. Peder Høeg, med det glædelige Budskab, at Hands Mayestet allernaadigst havde anseet min allerundanigste Supplique og adjungeret mig Handberg Kald. Da Gud være Ære og Priis i Ævigheed, og lade det vel lykkes for Mig og Efterkommende til sit allerhelligste Nafns Ære!

Dom 22 p. Trin. Prædikede Hr. Wedell, da Jeg var i Ribe at hente mit Kaldsbrevf, og Biskoppens Collatz paa Handberg Kald.

Dom 23 p. Trin. blefve Jeg 'meenigheden i Handberg Kircke præsenteret og indsat af Prousten i Hierm, Mag. Jens Hiermiin.

Gud, lad alting vel lykkes!

1750.

Dom. 14 p. Trinitat. Samme Dag Taksigelse for Guds Naadige Beskiærmelse ofver Hands Kongl. Mayestets Høye og dyrebare Person sidst afvigte 6te Augusti, da der for Hands Mayestet blev præsenteret en Prøve af hastige Skud af en Canon, og ved dend Leilighed af en ulykelig Hændelse kom Ild i det dertil brugende Krud, hvilket snart kunde have sat Hands Mayestets høye Person i yderste Fare heldst paa Stedet fandtes adskillige med Krud fyldte Karducer.

I 1757 mistede Hr. Jens Møller sin Hustru, herom meddeler han således i kirkebogen:

d. 20de Januari blev begravet Min i Livet dydige, nu i døden sl. Hustrue, Maren Rasmusdatter Rasborg, fød i Ringkjøbing 1684 d. 3^{die} Novembr. Hendes Fader var sl. Borgemester, Rasmus Pedersøn, hendes Moder, sl. Mette Jensdatter.

Anno 1728 d. 5te Maj, (2 aar før Jeg blev Præst her til Eising) havde Jeg Bryllup med Hende i Ringkjøbing i Hendes alders 44de Aar. Og efter halv 29de Aars Kiærlig ægte-skab døde hun d. 13de Januari Klokken 3 quarteer til Syv om Aftenen, 72 Aar 2 Maaneder, og 9 Dage gammel,

Gud hente Mig snart efter Hende hjem til de ævige Boliger!

I året 1744 beretter hr. Jens Møller således om en travl søndag:

Dom. Septuagesima, I Eising introduceret Peder Østergaards Hustrue, og Confirmerede Peder Laursøns hiemdøbte Søns Daab.

- I Handberg introduceret Anders Gammelbyes Hustrue, og prædikede ofver dend sl. Karen Christensdaatter af Handberg-Bye, 100de Aar, 8 Maaneder og 3 Uger gl.

- Betiente Erich Peitersøns Hustrue paa sin Siuge-Seng imellem prædikener.

NB fuld Dags Arbeide. Laus Deo!

I året 1759 er meddelt:

Om Natten imellem det nye og gamle Aar, nemlig Natten før Nytaars-Dag, fuld ved Midnats Tiid er Thomas Gydtzbeeche Hustrue, nafnlig Mette Jensdaatter ved en sød og salig død hiem-kaldt fra Verden til det himmelske Rige.

I samme år (1759) skænkede Henrich de Linde til Handbjerg Hougård en 12-armet lysekroner samt 2 store alterstager til Handbjerg Kirke.

På den tid yndede præsterne meget, at udnytte deres latinske kundskaber når de skulle føre deres kirkebøger.

Derfor er alterlysestagerne overdragelse til kirken berettet i kirkebogen på følgende måde:

die 29 Julii, Temple Handbergensi duo Candelabra item Scholae Handbergensi ferrcani dono dedit Nobilissimus, Henricus Linde.

Frit oversat betyder ovennævnte, at Henrik Linde har skænket 2 alterstager af messing til kirken og tillige 2 lysestager af jern til Handbjerg skole.

1772 d. 13 Martii. Liig-præken ofver sl. Gravers Matzson, degn i Handberg, og
 Hands Hustrue, sl. Sophie Jensdaatter. Hand var fød i Ringkiøbing d. 1. april
 1711. Faderen var Matz Pedersøn, Moderen, Bodild Nielsdaatter. Det første
 dem muligt var, satte de ham i Byens latinske Skole, under den sidste der
 Værende Rector, Ifver Hansøn Schierne, som dimitterede ham til Academiet
 1730, hvor hand blev indskrevet blant Studenternes Tall. Og paa samme Dag
 blev Handberg Degne-Kald da opaaabt, om nogen vilde tage derimod, da
 Hand i hvor Ringe det end var, resolverede at antage det. 1734 blev hand
 gift med bem^{te} hands sl. Hustrue, fød i Handberg d. 30 Martii 1710,
 Faderen, Jens Hansøn, Moderen, Sophie Christensdaatter. Avlede i deres
 Ægte-skab 6 Sønner og 6 Døttre, hvoraf de 9 ere døde. Een Søn og 2de Døttre
 efter-lever. Dend sl. Kone blev betient med Sacramentet paa Fastelavns-
 Søndag, tirsdagen efter døde hun, 62 aar gammel. Samme Tirsdag blev hand
 svag, Søndagen efter betient, og døde Mandagen d. 9 Martii, 61 Aar gammel.
 I Kircken var hand en god Sangere, i Skolen en ypperlig Lærere.
 De unge skal højlig Savne Ham!

Kopi af 13. Marts 1772

1772 d. 13 Martii. Liig-præken ofver sl. Gravers Matzson, degn i Handberg, og
 Hands Hustrue, sl. Sophie Jensdaatter. Hand var fød i Ringkiøbing d. 1. april
 1711. Faderen var Matz Pedersøn, Moderen, Bodild Nielsdaatter. Det første
 dem muligt var, satte de ham i Byens latinske Skole, under den sidste der
 Værende Rector, Ifver Hansøn Schierne, som dimitterede ham til Academiet
 1730, hvor hand blev indskrevet blant Studenternes Tall. Og paa samme Dag
 blev Handberg Degne-Kald da opaaabt, om nogen vilde tage derimod, da
 Hand i hvor Ringe det end var, resolverede at antage det. 1734 blev hand
 gift med bem^{te} hands sl. Hustrue, fød i Handberg d. 30 Martii 1710,
 Faderen, Jens Hansøn, Moderen, Sophie Christensdaatter. Avlede i deres
 Ægte-skab 6 Sønner og 6 Døttre, hvoraf de 9 ere døde. Een Søn og 2de Døttre
 efter-lever. Dend sl. Kone blev betient med Sacramentet paa Fastelavns-
 Søndag, tirsdagen efter døde hun, 62 aar gammel. Samme Tirsdag blev hand
 svag, Søndagen efter betient, og døde Mandagen d. 9 Martii, 61 Aar gammel.
 I Kircken var hand en god Sangere, i Skolen en ypperlig Lærere.

De unge skal højlig Savne Ham!

Arne Christensen

Korrekturlæsere søges

Vi mangler nogle 'skriftkloge' personer til at hjælpe med at læse korrektur på nogle kopier af folketællinger.

Som flere måske har bemærket er der på Arkivet kommet nogle nye mapper med afskrifter af folketællinger.

Disse mapper er et 'biprodukt' af KIP (Kilde Indtastnings Projektet), der her på Arkivet har stået på et par år.

Kilde indtastnings projektet.

KIP er landsdækkende og går ud på at indtaste alle folketællinger, kirkebøger, lægdsruller og matrikler på EDB. Efter indtastningen afleveres en kopi til et landsdækkende arkiv (DDA, Dansk Data Arkiv i Odense), herfra kan andre så rekvirere en kopi til eget brug.

Det har indlysende fordele, især når hele landet efterhånden bliver færdig:

- når nogen een gang har tydet skriften og fået den indskrevet er det nemt at udveksle kopier via disketter.
- det bliver muligt hurtigt at søge på personnavne, gårdnavne eller andre ting i hele landet og ikke kun på egn hvor man tilfældigvis har folketællingen.

Her på Arkivet er flere i gang med indtastningen, nemlig Bodil og Søren Møller, Sevel, Hans P. Christensen, Ejning og Ejnar Buhrkal, Vinderup. Selv forsøger jeg at koordinere og sørge for afleveringer til DDA i Odense.

Ligeledes laver jeg de førømtalte udskrifter til Arkivet.

Folketællingerne indtastes efter de kopier vi har her på Arkivet. De er fortrinsvis håndskrevne eller fotokopier af afskrifter.

Korrekturlæsning.

Når en folketælling er indtastet skal der læses korrektur på den. Indtil nu har vi skiftedes til at læse korrektur for hinanden, det er meget svært at fange sine egne fejl.

Det er her vi gerne vil i kontakt med nogen, der har lyst til at hjælpe.

Når der efter overskriften står 'skriftkloge' skal det ikke opfattes sådan, at det er nødvendig med indgående kendskab til gotisk skrift. Faktisk er de fleste folketællinger skrevet med almindelig skråskrift som de fleste af os lærte i skolen. At ikke alle 'tællerne' så havde lige let læselig håndskrift gør det så lidt mere spændende.

For at undgå de fejl der uundgåeligt kommer når man benytter afskrifter af afskrifter osv., har Arkivet hos Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg bestilt affotograferinger (såkaldte mikrofish) af de originale folketællinger.

Det er meningen, at korrekturlæserne i fremtiden skal benytte disse 'mikrofish'. Vi har på Arkivet to læseapparater, det ene kunne evt. lånes med hjem af en korrekturlæser.

Er der nogen, der har lyst til at yde en indsats kan I ringe enten til mig eller til Jette på Arkivet (97 44 29 98).

Kurt Guldbæk

Tlf. 9744 2154 (efter kl. 16)

En jernaldergravplads ved Vinderup.

I sidste nummer af Arkiv Nyt var der på forsiden et kort over kommunen med nogle af de sidste års arkæologiske udgravninger indtegnet. Mange af udgravningerne var nødudgravninger, der bl.a. skyldtes den omfattende skovrejsning omkring Vinderup.

Skovrejsningen fortsætter og her i foråret er der blevet dybdeplovet nordøst for Vinderup før der igen skal tages fat på nyplantningen.

Derved kom der på en af markerne en del knuste potteskår for dagen i det gule sand.

Foreningens næstformand Gunnar Hallum (han er en meget anerkendt amatør-arkæolog) blev tilkaldt og efter en mindre undersøgelse sendte han bud til Holstebro Museum.

Efter en besigtigelse af Gunnar's 'prøveudgravninger' besluttede Lis Helles Olesen at der skulle foretages en egentlig udgravning på stedet.

Arkæolog Bo Steen blev sat på sagen og resultatet er ved at komme af jorden i disse dage.

Efter afskrabning af overjorden viste yderligere to grave sig. Da den første grav viste sig at være to grave oven i hinanden blev det altså til i alt fire grave, de to oven i hinanden og de to næste ca. 10m derfra men gravet lidt ind i hinanden.

Alle gravene er fra Romersk jernalder der strækker sig fra ca. 50 år til 200 år efter Kristi fødsel.

De to først fundne grave indeholdt omkring 15 lerkar, lige fra små koplignende krus til store fade på ca 0,5m i diameter. Som vanligt var de fleste krus og fade anbragt i henholdsvis hovedenden og fodenden.

Desuden blev der optaget 3 klumper rustent materiale, sandsynligvis dolke, barber-

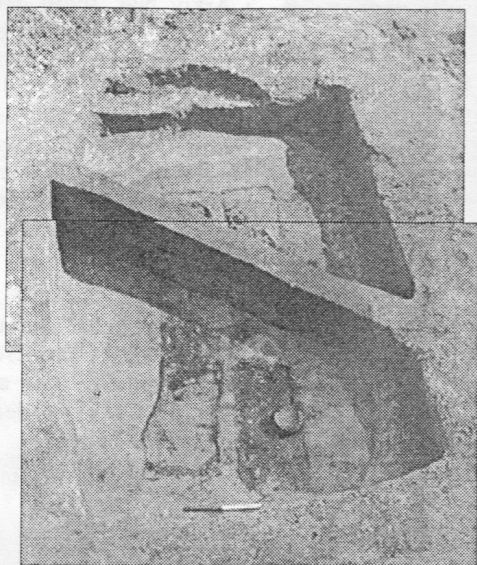

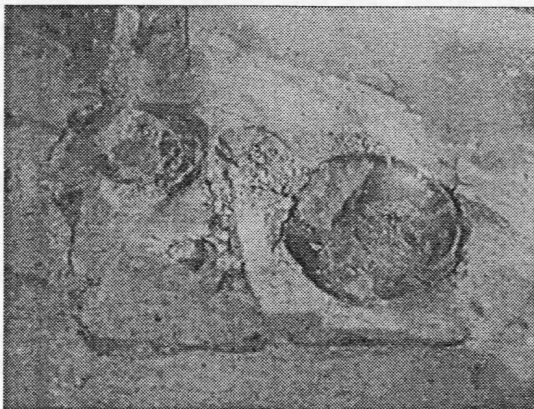
Fig.1. Den nederste af dobbeltgravene. De to aflange mørke striber er spor efter bundplankerne i kisten.

Den øverst grav var drejet ca. 35 grader i forhold til den nederste.

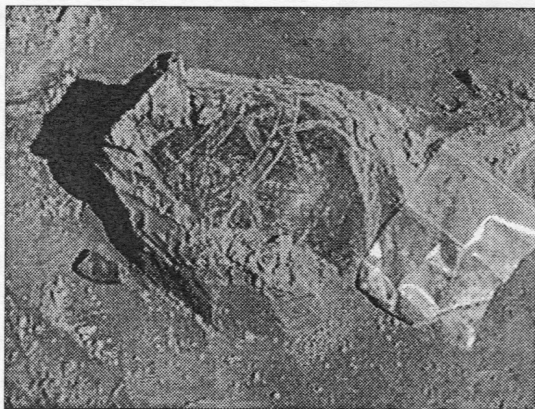
knive og lignende, de vil blive 'færdigudgravet' efter at de er blevet røntgenfotograferet.

Plankerne fra kisten var alle bortrådnede men kunne tydeligt følges som sorte striber i jorden. Der fandtes ingen smykker, skelet- eller tandrester.

I disse dage er den tredje grav ved at blive færdigudgravet, den indeholder knap så mange lerkar som de to første. Også her er der plankespor om end ikke helt så tydelige.

Den nederste af de to grave. De mørke firkantede spor er efter kistens planker. Det ser ud til, at der er brugt 2 planker til bunden. Bredden af kisten var ca. 80 cm.

En krukke fra grav 3, ca. 40cm høj. Som noget forholdsvis sjældent har den mønster helt ned til bunden.

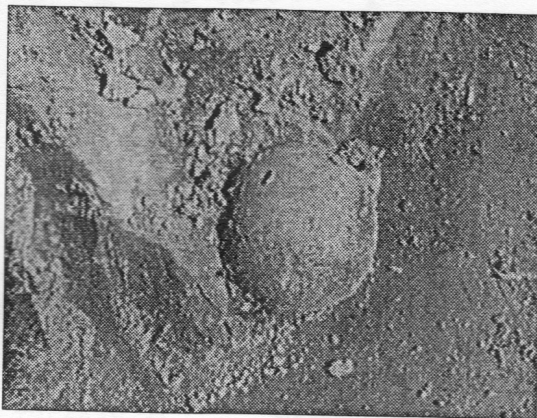
Under plastikposen ligger der et lille krus, vist på næste billed.

Den fjerde grav vil blive udgravet i ugen 21-25. April. Den er efter Bo's mening af samme alder som den nederste af de to første grave.

Når udgravningen er færdig og den endelige rapport foreligger vil jeg nok bringe resultatet her i Arkiv Nyt. Indtil det sker må vi nøjes med de medfølgende billeder optaget med et Digitalt Camera (nymodens fotografiapparat med op til 100 billeder men uden film. Billederne sendes direkte over i PC-en).

Desuden har Søren Møller over for Bo luftet tanken om et foredrag i den kommende vinter.

Kurt

Kruset/koppen
der lå under plastik
på forrige billed.
Øverst til højre
på koppen kan man
ane hanken.
Nederst til venstre
i billedet ses det
nederste af den
store krukke.

Der er besøg fra museet.
Til højre Bo Steen, til
venstre for ham 'bossen'
Lis Helles Olesen.
I forgrunden med ryggen
til står Jytte, der hjalp til
ved udgravningerne.

Der var jævntlig
besøg når der var godt
vejr.

Fra venstre er det
Søren Møller (hjalp
også med at skrabe jord),
???, Jytte, Ander Mølgård
og Bo Steen.

Bestyrelsen

Formand

Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel

Tlf. 97 44 80 98

Næstformand og sekretær

Gunnar Hallum, Søvejen 24, Herrup

Tlf. 97 45 22 27

Kasserer

Jens Peder Hedegård, Solparken 2, Vinderup

Tlf. 97 44 19 60

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Arne Christensen, Lindbjergvej 8, Handbjerg

Tlf. 97 46 14 44

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup

Tlf. 97 44 21 54

Suppleanter:

Søren Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Mads Bøge, Skrænten 8, Sevel

Tlf. 97 44 82 68

Ejnar Buhrkal, Vindelevgaard 79, Vinderup

Tlf. 97 44 20 05

Faste udvalg

Arkivudvalg

Fmd. Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel

Tlf. 97 44 80 98

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup

Tlf. 97 44 21 54

Bodil Frederiksen, Birkevej 9, Vinderup

Tlf. 97 44 19 90

Mødeudvalg

Fmd. Jens Peder Hedegård, Solparken 2, Vinderup

Tlf. 97 44 19 60

Arne Christensen, Lindbjergvej 8, Handbjerg

Tlf. 97 46 14 44

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

Søren Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Daglig leder

Jette Guldhammer, Nautrupvej 27, Sevel

Tlf. 97 44 81 72

Egnshistorisk Arkiv,
Vinjes Torv, Nørgårdsvej 1a
7830 Vinderup
Tlf. 97 44 29 98

Åbningstider:

Tirsdag 15.00 - 17.00

Onsdag 15.00 - 17.00

Torsdag 9.00 - 17.00